

Rădăcini

Vineri, 28 august 2009, Sarichioi

Prima zi a cercetării s-a încheiat târziu. Odată ajunși la Sarichioi, unde eram cazați, în locul odihnei bine meritată la care speram, ne așteptau fișele de observație de peste zi care trebuiau completate. Azi am avut o zi plină deoarece, conform calendarului iulian, credincioșii de rit vechi serbează Praznicul Adormirii Maicii Domnului sau Sfânta Marie Mare. Am mers la biserica Sf. Gheorghe din Slava Cercheză, la mănăstirea Uspenia din Slava Rusă și apoi la o serbare de binefacere, organizată pentru un copil bolnav de leucemie, în aceeași localitate. Apoi am vizitat doi dintre membrii importanți ai comunității (profesoara de limba rusă, președinta din Slava Cercheză desemnată de Comunitatea Rușilor Lipoveni din România - CRLR și una din tinerele speranțe ale lipovenilor de aici, olimpică internațională la limba rusă) și am fi vrut să mai ajungem, dacă timpul ne-ar fi permis, și la Sărbătoarea Solzilor de Pește din Sarichioi. Evenimentele de peste zi la care am luat parte erau acum subiect de discuție, fiecare împărtășind colegilor de echipă o fărâmbă din ceea ce a observat, din ceea ce a simțit. La finalul zilei, fotografiile erau vizionate de către toți membrii implicați în cercetare, pentru a rememora și împărtăși impresiile.

Fluxul prea mare de informații ne-a determinat să stăruim mai mult asupra fișelor de observație. Biserica, slujba în limba slavonă, oamenii și felul lor de a fi, graiul lor rusesc vechi, casele, peisajul superb oferit de lacul Razim, toate acestea și multe altele care nu pot fi transpuse în cuvinte te făceau să te simți în altă lume. De fapt, chiar te aflai într-o altă lume, cea a lipovenilor, al cărei trecut s-a ascuns în negura timpului.

Oamenii simpli nu mai știu cum au ajuns aici, ci doar *de ce*. Vechile povești spun că lipovenii au fugit din Rusia din cauza faptului că erau persecutați de patriarhul Nikon și au găsit refugiu într-unul din cele mai frumoase colțuri ale Dobrogei, în jurul lacului Razim, dar și prin zonele populate de păduri de tei din apropierea locului, unde se ascundeau de frica prigonitorilor. De aici, de la tei, care în limba rusă se traduce prin *lipa*, se spune că li s-ar trage și numele de lipoveni. Au fugit fiindcă s-au împotrivit reformei de la 1654 din Rusia Țaristă, iar staroverii, adică credincioșii de rit vechi așa cum își spun ei, din pricina prigoanei, au fost nevoiți să-și părăsească teritoriile natale. *Nici de la preot nu am aflat prea multe lucruri, fiindcă nici el nu știa... sau nu vroia să spună.*

Confuzia creștea cu cât stăteam de vorbă cu mai multă lume. Apăreau întrebări și nedumeriri tot mai multe. De ce *satele de lipoveni nu au nume care să reflecte identitatea lor*, măcar lingvistică, și au denumiri ce nu te duc deloc cu gândul la lipoveni (vezi Slava Cercheză sau Sarichioi, care în traducere din limba turcă înseamnă satul galben)? De ce, *în ciuda faptului că foarte puțini înțeleg această limbă, slujba este încă ținută în limba slavonă?* Cum pot oamenii să primească învățăturile creștine dacă ei nu cunosc limba prin care le sunt propagate acestea? Veniți aici de mai bine de 200 de ani, lipovenii par a-și fi pierdut memoria istorică și socială. Cum s-a întâmplat acest lucru și mai ales de ce? Acestea sunt câteva din întrebările care ne-au determinat să venim în ținutul Dobrogei, să aflăm, până la urmă, *cine sunt* acești oameni.

Răsărit pe lacul Razim

Lacul Razim

Biserica Sf. Gheorghe - Slava Cercheză

Detalii Biserica Sf. Gheorghe

Mănăstirea Uspenia - Slava Rusă

Sâmbătă, 29 august 2009, Sarichioi

După micul dejun se trasează sarcinile, se alcătuiesc echipele de lucru, se discută din nou metodologia și valabilitatea acesteia. Una din echipe se întâlnește cu președintele din Sarichioi al CRLR. În urma acestei discuții, am aflat una din versiunile locului, cu privire la câteva din aspectele identitare esențiale: cel al originilor lipovenilor, al religiei și al portului tradițional. Conform acesteia, lipovenii, în special cei din Sarichioi¹, sunt cazaci, proveniți din zona Kubanului, ce și-au părăsit localitățile natele din motive economice și din cauza îngrădirii libertăților de către țară, religia fiind doar un motiv secundar. Din punct de vedere al religiei, lipovenii sunt creștini de rit vechi fiind cunoscuți și sub denumirea de staroveri, care înseamnă *stare veche*. Credința de rit vechi se diferențiază de cea de rit nou prin câteva elemente ce țin de practica religioasă: semnul crucii se face cu două degete (arătătorul și degetul mijlociu), crucea are opt extremități și nu șase, numele Domnului se scrie cu un singur I („Isus”), în cadrul procesiunilor înconjurul bisericii se face de la stânga la dreapta sau „în mersul soarelui”, sărbătorile se țin după calendarul iulian.

Un aspect interesant, pe care noi nu l-am putut lămurii în discuția avută ieri cu preotul din Slava Cercheză, este acela al existenței în cadrul religiei de rit vechi a două curente confesionale: cel cu popă sau popist (popovți) și cel fără popă sau nepopist (beglopopovți). Președintele CRLR afirmă faptul că, treptat, biserica încetează să mai fie liantul de bază al comunității. De aici ne apare următoarea întrebare: dacă puterea religioasă nu mai are capacitatea de a uni spiritual membrii unei comunități, atunci care este elementul care îi ține împreună? Mai mult, cum se poate ca după atâtea secole una dintre cele două confesiuni, cea nepopistă, al cărui element definitoriu, în comparație cu cealaltă confesiune, este prezența preoților neșcoliți, nehirotonisiți (un fel de diaconi), să nu aspire să acceadă la o cunoaștere religioasă superioară? Poate că această stare se datorează și faptului că enoriașii nu au manifestat pretenții în această direcție, lucru care aduce în discuție indirect și faptul că slujbele sunt încă ținute în limba slavonă, limbă accesibilă doar unei părți infime a credincioșilor.

Portul tradițional este un element foarte important din punct de vedere al diferențierii pentru lipoveni, acesta ajungând de la îmbrăcăminte zilnic purtată, la straie obligatorii în zi de sărbătoare (nici acestea păstrate cu strictețe). Ulterior discuției de azi, comparând pozele și descrierile din fișele de observație, am constatat că există câteva diferențe între portul femeilor de la mănăstirea Uspenia și cel al femeilor de la Biserica Sf. Gheorghe. Primele erau îmbrăcate cu fuste largi, lungi, de diferite culori, purtau cămăși sau bluze uni, deschise la culoare, în timp ce își acopereau capul cu o basma sau batic. La mijloc erau legate cu pois-ul, un cordon lung croșetat sau țesut la război, viu colorat sau uni, având la capete terminații în formă de ciucuri foarte bogați, care se leagă la mijloc și lăsat să atârne, purtat atât de femei și bărbați, cât și de copiii de toate vârstele - echivalentul brâului. Lestîvca este un obiect bisericesc (rar întâlnit în

¹ Satul Sarichioi (în traducere *satul galben*) este primul sat căzăcesc atestat documentar. Prezența cazacilor nekrasovi pe teritoriul Dobrogei este atestată printr-o poruncă vizirală a pașei Mehmed Said din 15 decembrie 1834 emis la Silistra. Un al doilea document este un firman (datat în jurul anilor 1856-1857) și traducerea liberă a acestuia, în care se aprobă construirea a încă unei biserici în localitatea Barıkiyesi (Sarichioi).

Portrete - Spectacolul de la Slava Rusă

Moment de reculegere
Mănăstirea Uspenia

Mănăstirea Uspenia - interior

Preoți Mănăstirea Uspenia

observațiile de teren) alcătuit din două triunghiuri suprapuse, cu un lanț pe care femeia îl coase cu atâtea paiete câte păcate are. Un simbol al căinței și al recunoașterii păcatelor, leștîvca este cusută în funcție de canonul pe care preotul îl dă unei femei ținând cont de păcatele pe care aceasta le-a săvârșit. Spre deosebire de acestea, femeile de la biserica Sf. Gheorghe purtau fie un fel de ii cu mâneci lungi, fie cămăși, pe deasupra având un sarafan, ale cărui căruși bretele se încrucisează pe spate. Pois-ul și basmaua sunt nelipsite din portul lipovenesc de sărbătoare al acestora. De la interlocutorul nostru aflăm că femeile măritate poartă, ca element distinctiv, o tichie brodată, *kicika*, care strânge părul într-un coc. În schimb, fetele poartă părul împletit în coadă, legat cu o panglică roșie (*lenta*), dar nu atunci când merg la biserică (în acele momente au capul acoperit și ele cu un batic). Portul bărbătesc este alcătuit din cămăși cu mânecă lungă, de diferite culori (roșu, negru, albastru, alb), pois la mijloc, pantaloni închiși la culoare.

Cele trei ore cât a durat discuția cu președintele CRLR s-au dovedit a fi foarte scurte pentru a afla tot ceea ce gazda noastră putea să ne spună. Mai mult în treacăt, acesta ne-a relatat și despre perioada colectivizării, despre traiul oamenilor în perioada regimului comunist sau despre modificările demografice suferite de comunitate.

Pentru a profita de frumusețea locului și de șederea noastră aici, interlocutorul nostru ne-a îndemnat să mergem până la Enisala, să vizităm cetatea, lucru pe care, de altfel, l-am și făcut. Seara, din nou, am stabilit programul pentru ziua următoare. Fiindcă luni este stabilită plecarea din localitate și cazarea în Jurilovca, am hotărât ca ziua de duminică să fie dedicată în special studierii satului, mai ales că duminica, în Sarichioi, se organizează piața săptămânală în centrul satului, un bun prilej de a observa interacțiunea socială locală.

Duminică, 30 august 2009, Sarichioi

În Sarichioi, la fel ca în ambele Slave, praful domină asfaltul turnat de consiliile locale doar pe drumul principal, care străbate satul de la un cap la altul. Numai vremuri însorite și fără vânt să prinzi pe drumurile secundare, că altfel pământul acela argilos, din care se ridică toată pulberea, la prima ploaie serioasă abia așteaptă să te-mpresoare. Pitite în spatele gardurilor prin care nu poți pătrunde cu privirea, stau case mici, din chirpici, acoperite cu stuf. De când am venit în Sarichioi, satul ni s-a înfățișat ca fiind aproape pustiu. Cu câteva excepții, și atunci doar în centrul satului ori pe drumul principal, abia dacă vezi un om sau doi pe ulițe. Chiar și în toiul târgului duminical, străzile alăturate centrului, dar ferite de rumoarea comercială, erau la fel de pustii ca în orice altă zi a săptămânii. Ici, colo, pe lavița din fața porții, stătea câte-o bătrânică, la umbră.

Ne-am împărțit în două echipe, fiecare ducându-se în altă parte a satului, urmând să ne regăsim cu toții în piața din centru. Am plecat de la locul în care eram cazați, „înarmați” cu aparate foto și am mers, fără o țintă precisă, pe una din ulițele paralele cu drumul principal.

Pe ici și colo, pe la porți, mai întâlneam câte o bătrânică care stătea pe laviță, la umbra a câte unui nuc. Am intrat în vorba, la un moment dat, cu două bătrâne dornice de a comunica, care ne-au povestit cât de bună a fost guvernarea lui Ceaușescu pentru ei (lipovenii). În ciuda colectivizărilor forțate („dă-l încolo de pământ, l-am dat cu bucurie”),

Mănăstirea Uspenia - Portrete

Mănăstirea Uspenia - Portrete

Mănăstirea Uspenia - Portrete

Pe ulițele din Sarichioi

faptul că li s-a oferit șansa cursurilor gratuite în școli de limba română și că li s-au dat bani de la stat (salarii ori pensie) a fost mai mult decât suficient pentru un trai decent. Au ținut să facă diferența dintre vremurile copilăriei și tinereții lor și cea a copiilor de astăzi, spunând că înainte erau greutăți foarte mari și muncă grea, iar singura lor recompensă era o bucată de zahăr dată de bunic sau de către tată (spre deosebire de „strâmbatul din nas” al copiilor de acum în fața varietății de dulciuri). Cu toate că avea o voce nostalgică, una din bătrâne spunea răspicat că e tare bine acum pentru cei tineri (au muncă, au familii sănătoase, au școli performante etc.). Ambele femei ne povestesc cum, pe vremuri, ca să învețe româna, se duceau la slujbă numai la bisericile românești, pentru a compensa lipsa școlii. Astăzi însă, fiind prea bătrâne, nu mai au forța să meargă decât rar la biserică și numai la cea de rit vechi de pe uliță („ce să facă babca/băbica? Acuma moșu’ nu mai e, copiii sunt plecați și noi am rămas în urmă, bolânde. Eu sunt în ’31.. și ea din ’35”).

Pe drumul principal ne-am întâlnit cu un grup de nuntași care mergeau pe jos, conform ritualului de după cununia religioasă (urmați îndeaproape de 3 mașini pline cu persoane ce evident participau la aceeași sărbătoare, dar care nu luau parte efectiv la „marș”), cei doi miri ținând în brațe o carte bisericească uriașă.

Piața de duminică ne-a confirmat sentimentul că agricultura în Sarichioi și-a pierdut, cel puțin în zonă, până și statutul de activitate economică de subzistență: țăranii formau o coadă impresionantă la o măcelărie ambulantă, cumpărând carne de porc, pui sau vită. „De la oraș” erau aduse spre vânzare și cerealele, legumele (o parte din ele era însă aduse din alte comune din țară), brânza și ouălele, nu doar carnea procesată.

O femeie în vârstă, îmbrăcată într-un capot stătea la umbra „magazinului de cosmetică”; câțiva bătrâni stăteau pe o bancă, bând bere, în fața a nu mai puțin de trei crâșme, aproape de „magazinul de internet”; diverși vânzători vindeau piulițe și tot felul de nimicuri metalice sau piese auto, lângă „taraba” cu pepeni; alții ofereau brânză și roșii spre vânzare, etc. Fenomenul pieței nu pare a fi altceva decât o adunătură de indivizi care *vând orice*, de la produse agroalimentare sau animale vii, până la papuci de plastic, rechizite școlare, șuruburi sau costume din polistiren (agățate prin copaci, așezate pe stradă pe niște folii de plastic sau întinse pe mașini), într-o dezordine relativă. Nimic sau aproape nimic nu amintea „de pește” în cel de-al doilea centru piscicol al celui mai mare lac din țară, lacul Razim. În consecință, am constatat că piața de duminică de la Sarichioi nu mai avea nici o legătură cu „târgul țăranesc de altădată”, unde produsele locului se întâlneau cu cele de la oraș pentru un troc favorabil ambelor părți.

Din punct de vedere arhitectural, casele din Sarichioi sunt în cea mai mare parte din chirpici, de tip vagon, vopsite cu alb și albastru, iar acoperișurile acestora sunt predominant constituite din stuf. Oamenii, în ciuda determinării lor de a-și păstra specificul arhitectural, și-au construit case după modele văzute pe la oraș sau prin străinătate. Ceilalți, care nu au bani să-și ridice case noi, le îmbunătățesc pe cele vechi, înlocuind tâmplăria din lemn cu cea din termopan, sau acoperișul de stuf cu cel de tablă. Casele noi, construite în special de tinerii cu posibilități materiale create la muncă în Occident, se abăteau în mod evident de la tiparul tradițional, pierzându-și aspectul „lunguiet”, adăugându-li-se un etaj, ba chiar și o mansardă și căpătând prin acestea un aspect comun de vilă. După cum am putut observa, în Slava Cercheză casele noi predomină mai

Femeie la cumpărături

Portrete - La măcelăria ambulantă

La piața din Sarichioi

Casă veche - Sarichioi

Casă veche - Sarichioi

ales pe șoseaua care traversează satul (DN22), iar cele vechi sunt așezate pe străduțele laterale. În ceea ce privește localitatea Sarichioi există o uliță, cea a bisericii, cu „case de 300 de ani” ne spune o bătrână, în timp ce casele noi sunt dispersate prin sat.

Luni, 31 august 2009, Sarichioi

Aceasta e ultima zi când stăm în Sarichioi. Dimineața mergem la consiliul local, unde președintele CRLR ne face cunoștință cu primarul comunei. Cu acesta din urmă fixăm un interviu pentru după-amiază. Trei dintre noi rămân la Sarichioi pentru a vorbi cu restul personalului de la primărie (inginerul agricol, referentul de la urbanism, de la contabilitate, vice-primarul, secretarul), cu cei de la secția de poliție și cu directorul școlii generale. Ceilalți trei se îndreaptă spre Slava Cercheză unde este deja fixat un interviu cu o fostă educatoare și stabilită o discuție cu cei de la consiliul local. La primăria din Slava Cercheză nu găsim decât doi dintre angajații primăriei, restul fiind plecați cu diverse treburi pe teren. Nici la poliție sau la școală nu avem mai mult succes. Stabilim pentru ziua de mâine câteva întâlniri la primărie și stăm de vorbă cu inginerul agronom și cu referentul de la starea civilă, pentru ca mai apoi să mergem la dispensarul din sat.

Dificultățile întâmpinate de-a lungul zilei în strângerea datelor obiective nu ne-au împiedicat totuși să încercăm să schițăm cadrele economiei și sănătății. Am fost neplăcut impresionat atât de dezordinea înfruntată, cât și de lipsa de promptitudine sau de inexistența unor evidențe statistice elementare, cruciale pentru o bună funcționare a unei primării locale.

În privința sănătății, am observat că principalele boli sunt cele de inimă, urmate de cele de nutriție, în principal diabetul zaharat. Însă, oamenii nu vin la doctor decât atunci când bolile ajung în stadii destul de grave. Mâncarea grasă, în principal carnea de porc (cumpărată de la magazin), alături de celelalte produse „aduse de la oraș” denotă o schimbare profundă în comportamentul alimentar nu numai al lipovenilor, ci al țăranului de la sat, care nu mai reușește să producă pentru necesarul propriu. Iar această transformare se transpune și în planul sănătății sătenilor, prin apariția bolilor de tip „urban”.

În ceea ce privește economia, am putut constata că majoritatea terenurilor agricole sunt date în arendă (peste 80%), țăranii considerând nerentabil să-și mai lucreze ei înșiși terenurile, mulțumindu-se cu plata în bani sau în produse, primite de la arendași. Cea mai mare parte a forței de muncă de tip calificat a plecat în străinătate, iar cei care nu au plecat încă lucrează la primărie sau la școală, sunt pescari, lucrează în construcții sau se ocupă cu apicultura.

Marti, 1 septembrie 2009, Jurilovca

Așa cum stabilisem în ziua precedentă, la ora opt și jumătate dimineața ne aflăm deja la sediul primăriei din Slava Cercheză pentru a sta de vorbă cu secretarul general și pentru a culege datele obiective. Ne-am impresionat foarte mult rapiditatea cu care angajații primăriei s-au mișcat pentru a ne pune la dispoziție datele solicitate. A doua surpriză plăcută a fost reprezentată de multitudinea datelor de care dispuneau și pe care ni le-au pus la dispoziție: monografiile ale comunei, planuri de dezvoltare, harta

Casă nouă - Sarichioi

Cele două biserici din Sarichioi

Monument Slava Cercheză

Cherhanaua din Jurilovca

satului, date statistice, etc. Alături de datele strânse ieri la Sarichioi, ne-am putut face o impresie inițială asupra câtorva dimensiuni importante. Din punct de vedere demografic, comunitățile de lipoveni se confruntă cu două probleme majore: migrația populației și sporul natural negativ. O posibilă explicație pentru natalitatea scăzută ar fi aceea că cei mai mulți copii se nasc în străinătate. Nici sub aspectul nupțialității lucrurile nu sunt mai bune, numărul căsătoriilor fiind unul foarte mic.

În timp ce noi eram la Slava Cercheză, cealaltă echipă avea întâlnire cu președintele din Jurilovca al CRLR, cel care ne-a facilitat întâlnirea cu directorul fabricii de conserve de pește din Jurilovca (care până acum 3-4 ani oferea locuri de muncă la mai mult de 1000 din locuitorii comunei) și vizita singurei cherhanale din zona lacului Razim. Discuția purtată cu președintele comunității ne-a scos la iveală o nouă variantă istorică referitoare la orginea lipovenilor din România. În esență, lipovenii au ajuns în locurile în care sunt astăzi stabiliți, în două valuri: primul undeva la mijlocul secolului al XVIII și celălalt în jurul anului 1860. Interlocutorul nostru susține faptul că Jurilovca, și nu Sarichioi, a fost, de fapt, centrul cazacilor din Imperiul Otoman, aducând ca argument și faptul că numele localității se trage de la cel care le-a fost lider și i-a adus aici.

Pe măsură ce înaintăm cu cercetarea, devine din ce în ce mai evidentă lipsa consensului asupra originile lipovenilor. Pe lângă acest aspect îngrijorător, din discuțiile cu oamenii simpli, care ne privesc cu rețineri atunci când intrăm în vorbă cu ei, devine vizibilă uitarea care a pus stăpânire pe ei (de exemplu la mânăstire, întrebând-o care este semnificația leștîvcăi ne răspunde *De unde să mai știu eu maică?!*), la care se adaugă o lipsa a unui element fundamental în viața unei comunități: povestariul. Până acum nu am reușit să înregistrăm o poveste, legendă, basm sau mit care să reflecte, într-o anumită măsură, fundamentul cultural și istoric pe care se așează comunitatea.

Miercuri, 2 septembrie 2009, Jurilovca

Contradicțiile se amplifică de la o zi la alta și par a se manifesta pe toate palierele. Astăzi am purtat o discuție cu managerul centrului de informare turistică, care ne-a însoțit în vizita noastră la cetatea Orgame/Argamum, în calitate de ghid. Cu toate că suntem în Jurilovca de două zile, nu am știut de existența acestei cetăți. Interlocutorul nostru ne pune la curent cu istoricul acestei cetăți, ne descrie succint problemele cu care se confruntă comuna, și care este traiul oamenilor. O a treia variantă privitoare la originile lipovenilor ne este adusă la cunoștință. Conform acesteia, lipovenii nu sunt cazaci, ci ruși din punct de vedere etnic, iar confesional staroveri. Motivul plecării din Rusia l-a constituit reforma religioasă a lui Nikon. S-au stabilit aici fiindcă au întâlnit condiții propice unui trai mai liniștit. Lipsa consensului privind originea și identitatea lipovenilor, a dus până la scindarea comunității din Jurilovca (n.r. CRLR) în două tabere, fiecare „condusă” de către un lider local. Tabere care în loc să se preocupe de nevoile lipovenilor, sunt orbite de acest conflict și de alte interese personale.

După ce ne-am întors de la cetate, am fost acasă la unul din pescari de aici. După ce ne-am întors de la cetate, am fost acasă la unul din pescari de aici, pentru a afla mai multe despre situația acestui segment din comunitate. Interlocutorul nostru este un om la aproximativ 50 de ani, care

Fabrica de pește din Jurilovca

Portul din baza piscicolă de unde se pleacă spre Gura Portiței

Cetatea Orgame/Argamum

Cetatea Orgame/Argamum

până să devină pescar a lucrat ca mecanic de utilaje grele. Când am ajuns în casa dănsului, acesta repara o vârsă la care a tot lucrat tot timpul cât am stat de vorbă. Vorbea rar și calm, fiind întrerupt din când în când de zgomotul pe care îl faceau utilajele care lucrau pentru asfaltarea străzii ce ducea spre cetate. Localnicii au fost și sunt pescari, în perioada comunistă cea mai mare firmă piscicolă aflându-se în Jurilovca. Totuși, după anul 1989, aceasta a fost desființată. Omul regretă, oarecum, acele vremuri fiindcă atunci peștele prins și predat șa cherhana era plătit mai bine și furtul piscicol nu era atât de răspândit. Astăzi, în ciuda celor șase organisme de control, tot se face braconaj; lumea nu mai are bani: „și lumea zice că pescarul trăiește, da pescarul nu trăiește, supraviețuiește.” Braconajul a distrus ecosistemul și a dereglat ciclurile de înmulțire, fiindcă braconierii nu respectă lunile de prohibiție, „nu le pasă că în 2-3 ani nu o să mai fie pește deloc”. Schimbând subiectul, pescarul ne mai spune că la biserică „nu mai merg decât bătrâni, în timp ce tinerii se duc la discotecă”. Despre lipoveni ne spune că sunt oameni *pașnici, care nu fac politică, ci pur și simplu caută de muncă, motiv pentru care li se spunea pe vremuri „excavator cu barbă”*. Depănându-ne amintiri din copilăria sa, ne povestește cum pe vremea lui Ceaușescu aici (n.r. Jurilovca) s-a învățat franceza ca limbă străină pe motiv că lipovenii deja cunoșteau limba rusă. *Acum nicăieri nu-ți mai trebuie limba rusă, ci engleza, ce la calculator se folosește rusa? Îți trebuie limba engleză...*

După-masă mergem la *schitul* din curtea bisericii de rit vechi din Jurilovca. Ajunși acolo, constatăm, că așa-zisul schit este de fapt un azil de bătrâni, alcătuit din 17 locuințe individuale, construite în stil tradițional din care 13 sunt locuite în prezent. Aici am stat de vorbă cu 5 bătrâne, dintre care, cea cunoscută drept „poeta satului” a fost cea mai interesată de discuția cu noi. Elementele poveștii bătrânei par a fi amestecate în negura timpului, fiind confundate specificități ale perioadei precomuniste cu cele ale regimului totalitar într-un melanj relatat cu bucurie și nostalgie, chiar poetic (bătrâna de 84 de ani, compunea poezii privind realitățile postdecembriste, fixând cadrele bucuriei individuale, de pildă, în elemente de evaluare a muncii de tip comunist – „îndeplinirea normei” și „întrecerea în muncă” – cu componente asociate comerțului de masă de după 1990 – „bunuri pe alose” etc.).

Plecăm de la schit și mergem să vorbim cu un alt pescar. Acesta deprinsese pescuitul de la tatăl său, fiind acum la a șaptea generație de pescari. Pescarul este un personaj tradiționalist în ceea ce privește tehnicile de pescuit (confecționează singur uneltele de pescuit, deși pe timpul când era angajat la societate, le primea de acolo). O observație interesantă am putut realiza urmărind comportamentul verbal și gesturile pescarului – acesta prezenta o constantă teama față de ziua de mâine („nu știu ce o să fie mâine; când se termină eu știu?!; nimic nu-i sigur acum”). De altfel, mărturisește că este, totuși, o persoană închisă (preferă radioul în schimbul bârfei) și individualistă în ceea ce privește pescuitul („de ce să lucrez cu altul? Să împart captura cu el?”). În schimb, gospodăria era în grija sa, bine întreținută și, cu toate că soția sa lucrează în Franța, nu-și părăsește satul. De la pescar aflăm că una dintre problemele cu care se confruntă pescuitul în această zonă este captura de pește tot mai mică, rezultat al nepopulării lacului, pricinuită de două cauze: stațiile de incubare nu mai exercită funcția (populare) și nici nu există instituție („comisie”) care să verifice, iar canalurile nu sunt curățate, deci peștele nu se poate reproduce nici în mod natural. Dacă aceste două cauze ar fi rezolvate, în doi ani s-ar popula eficient, iar „în 3-4 ani o să fie pește că n-

La Schit

Locuință- Schit

De vorbă cu bătrânele de la Schit

„Poeta satului”

Biserica din centru - Jurilovca

o să aibă lumea ce face cu el”. Apoi, cele șase entități de control ale „disciplinei” și „ordinii” pe lac sunt, de fapt, o mână de instituții „de hrănit” de către pescari, care nu fac decât să crească birocrăția și corupția, specula și braconajul.

Joi, 3 septembrie 2009, Jurilovca

Astăzi reușim să vorbim cu primarul din Jurilovca și să strângem datele statistice de care aveam nevoie, după care reușim să purtăm o discuție și cu comandantul poliției din Jurilovca. O altă echipă merge la școala din localitate.

Ca și în Sarichioi, cea mai serioasă problemă este cea a braconajului. Cu toate că braconierilor le sunt întocmite dosare penale, până acum niciunul din dosare nu a fost soluționat, deci neaplicându-se nicio pedeapsă. Pe lângă braconaj, alte infracțiuni mai des întâlnite sunt cele de tâlhărie ori delicvență juvenilă. Conform comandantului de poliție, responsabilă pentru delicvența juvenilă este migrația excesivă în străinătate, fapt nemaiîntâlnit în celelalte localități. Apoi, mai sunt și scandalurile sporadice pe care le fac oamenii când se îmbată. Comandantul recunoaște că lumea bea mult aici, fie femei, fie bărbați, chiar și copiii au început să adopte acest obicei.

La școală, din cauza indisponibilității directorului, reușim să vorbim cu secretara și cu două profesoare. Școala din Jurilovca este mult mai mare decât cele din Slava Cercheză și Sarichioi. Are aproximativ 7 săli de curs mobilate modern, 4-5 laboratoare (cabinet de fonetică, AEL², de limbă maternă, biologie, fizică-chimie). Procesul de modernizare al școlii a început în urmă cu 3 ani. Anul acesta au schimbat tâmplăria (uși și geamuri de termopan) și au zugrăvit. Tot cu aproximativ 3 ani în urmă, cei de la școală au primit sprijin financiar pentru renovarea grupurilor sanitare din partea unității militare americane de la Babadag. Numărul elevilor nu depășește 200, o cifră mare dacă o comparăm cu celelalte localități investigate care se plâng de lipsa copiilor. Absența sălilor de sport este o problemă recunoscută de autorități, directorii orientându-se spre obținerea de fonduri europene pentru construirea acestor facilități. În Sarichioi deja se încep lucrările pentru construirea unei baze sportive cu ajutorul consiliului local. Tot în Sarichioi, spre deosebire de Jurilovca, există un program step-by-step pe parcursul a aproximativ 10 ani, care face ca abandonul școlar să fie aproape de zero.

De la școală plecăm spre casa unuia dintre pescarii bătrâni ai satului de la care sperăm să putem afla câteva din poveștile vechi ale lipovenilor. Omul pare încântat de prezența noastră și ne poartă cu drag în curtea lui. Ne spune și el, încă o dată, de problemele pe care le are pescuitul aici, de copilăria lui, când se ducea cu tatăl său la pescuit, despre locurile pe unde a lucrat. De povestit, însă, nu ne poate povesti nimic. Nu știe basme sau povești pe care bunicii lui să i le fi spus. Își aduce aminte de existența unor cărți foarte vechi aduse din Rusia din care le citea bunica (lui și celor 3 frați de-ai săi), despre cum s-a făcut lumea. Și atât. Nimic mai mult.

Școala din Jurilovca

Sală de clasă

Moș Calistrat, unul din pescarii bătrâni din Jurilovca

Blocurile și monumentul din centru Jurilovca

Primăria Jurilovca

² Assisted e-Learning.

Vineri, 4 septembrie 2009, Jurilovca

Jurilovca este un sat care, pe vremea vechiului regim, era planificat să devină oraș. Acest lucru se poate vedea azi. Pe lângă cele câteva blocuri cu patru etaje, teraselor și salonului de coafură din centru li se alătură, la numai câțiva metri, case din chirpici. Încercarea nereușită de urbanizare se vede azi, la orice pas. Școala, dispensarul, primăria și restul instituțiilor parcă sunt luate din orașe și „plantate” aici, producând o discrepanță foarte mare cu locuințele sătenilor. Ieri am avut timp să ne plimbăm prin sat ca să vedem cu ce se aseamănă și cu ce se diferențiază de restul celor vizitate până în acel moment. În centru este aproape ca la oraș, însă prin îndepărtarea noastră de zona primăriei, nimic din specificul orașului nu se mai regăsește pe ulițele din Jurilovca. Casele tradiționale sunt în genul celor din Sarichioi și Slava, iar ulițele, la fel, sunt acoperite mai degrabă de praf sau gropi, decât de asfalt.

Astăzi, în ultima zi a cercetării, reușim să purtăm o discuție cu directorul școlii din Jurilovca, care ne prezintă succint situația educației din comună. După acest ultim interviu mai zăbovim puțin prin sat și plecăm înapoi la București.

La câțiva metri de centrul satului

Pe uliță

Casă - Jurilovca

Casă - Jurilovca

